

GABNAI KATALIN

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY DÍJAS

SZÜLETÉSI ADATOK: 1948. szeptember 18. Orosháza
FOGLALKOZÁS, szakma, hivatás: drámatanár, kritikus
CSALÁDI ADATOK: Szülei neve: Gyenes Margit – Gabnai István.

Családi állapota: férjezett. Házastársa neve: Mann Lajos.
 Házasságkötés dátuma: 1972.

Gyermekek: Mann György 1973., Mann Dániel 1978.

MUNKAHELY, BEOSZTÁS:

1993-tól Színház- és Filmművészeti Egyetem – egyetemi adjunktus

1993-2001. Apor Vilmos Katolikus Főiskola – tanszékvezető, főiskolai tanár

1996-tól ELTE – a 280 órás drámajátékvezetői-program szakmai vezetője

1990-től Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK – megbízott előadó

1990–1993. Művelődési és Közoktatási Minisztérium – főmunkatárs.

1988–1989. Janus Pannonius Tudományegyetem – rendező és óraadó

1988-tól ELTE Gyógypedagógiai és Színművészeti Főiskola – óraadó

1989-től Kritika, Criticai Lapok, Zsöllye, Sűgő Online – színikritikák írása

1970–1988. Népművelési Intézet – előadó, főmunkatárs

1968–1970. Bp. I. Bem rkp. Művelődési Ház – előadó

TANULMÁNYOK:

DLA mesterkurzus Színház és Filmművészeti Egyetem – DLA hallgató 2000-től

Helytörténeti színház – Svédország, Dánia (1984)

Színházelmélet - dramaturgia szak SZFF Bp. 1982–1985

Szociodráma – Finnország (1976)

Magyar - népművelés szak ELTE levelező Bp. 1971–1977.

Táncsics Mihály Gimnázium – Orosháza 1963–1967.

1985. „Gyermekekért” díj, 1997. Mezei Éváról elnevezett életműdíj a Drámapedagógiai Társaságtól, 2000. Apor Vilmos Emlékérem. Színikritikus Céh és ASSITEJ tagság. 1993-tól országos szavazás révén az akkori Országos Köznevelési Tanács tagja, 96-os lemondásáig. 2002-től az „IDEA Journal” és a „The Applied Theatre Researcher” Advisory and Review Board-jának tagja.

SZERKESZTŐI MUNKÁKBÓL:

A szociálpszichológia vázlata (Csepeli György), A színésznevelés breviáriuma (Nánay István), Dramaturgiai olvasókönyv (Duró Győző – Nánay István), Lyukasóráim (Mészöly Dezső), „Ahogyan” /a magyarországi személykő-

zi kommunikációról – 1993. Részfejezetek: Játéksarok, Nézz, láss, kérdezz!, A színház csak ürtügy c. könyvekben, Fényes napok (szerkesztett játékok gyűjteménye – MDT – Argumentum) 2000. A repülő hajó (mesedramatizálások MDT – 2001.)

KÖNYVEK: ÁLLATOSDI (Móra, 1984.); DRÁMAJÁTÉKOK (Tankönyvkiadó, 1987.); DRÁMAJÁTÉKTÁR (Gödöllői Művelődési Központ, 1990.); SZÍNJÁTÉKSZÁS – Tantárgyi útmutató 1-8. évfolyam ÉKP Füzetek 2. 1995.; DÜNNYOGÓK ÉS DÚDOLÓK – Helikon Kiadó 1997.; DRÁMAJÁTÉKOK Bevezetés a drámapedagógiába Helikon 1999., 2002.; A MINDENLÁTÓ – három színpadi játék – Neoprológus, 2002.; SZÍNHÁZ ÉS DRÁMA – tanlexikon előkészületben ;TELEVÍZIÓS ÉS RÁDIÓS sorozatok; Játsszunk bábszínházat!, Csörgősipka, Kalliópé dalnokai stb.

SZÍNműVEK bemutatói:

Tüskérözsa – 1986. Nyíregyháza; Diósgyőri várjáték – 1987. Miskolc; A mindenlátó királylány – 1989. Arany János Színház Bp., 1991. Zalaegerszeg, 1995. Szlovákia, 1998. Veszprém (saját rendezésben), 1999. Bp. FESzT., 2000 (Criticai Lapok melléklete – nyomtatásban). Táltos János – Nyílt Fórum Zalaegerszeg (nyomtatásban), 1993. Macskacicó – Veszprém, 1997.; A Jáperdő szelleme – Dunaújvárosi Bartók Színház 1998., ELTE Színpad 2000. Táltos János – Veszprém 2000.

KUTATÁSOK, TANÁCSADÁSOK, KÍSÉRLETVEZETÉSEK:

a drámapedagógia (pl. a követelményrendszer első kidolgozása), a színházi nevelés és a szociális célú reklám területén, a tanári kommunikáció (Csokonai Program) és a képzők képzése ügyében, a személyközi kommunikáció témájában („Ahogyan” – akciókutatás) A Nemzeti Alaptanterv Tánc és dráma fejezetének előkészítése. A Főiskolások és Egyetemisták Színházi Társulásának (FESzT) megszervezése. Drámapedagógiai szakirányú és drámatanári nappali szak – szakalapítási munkák vezetése.

TERJEDELMESEBB PUBLIKÁCIÓK:

Platze und Gesten – 1994. Bécs
 IRODALOMTANÍTÁS I - II. (Szerk.: Sipos Lajos)
 Pauz Kiadó – Universitas SCYPT (Nagy Britannia)
 „Encounters” – cikk a magyar drámapedagógiáról
 INCONTRO DI CULTURE – olasz-angol nyelvű kiadvány, Penna kiadó 1995. „L'insegnare l'incontro ossia il teatro e il dramma nell'educazione” c. cikk
 DRAMA CULTURE AND EMPOWERMENT c. könyv-

ben (Ausztrália) „Making encounters meaningful” című tanulmány

„Találkozás a keresztúton” – A magyar néphagyomány és a drámapedagógia kapcsolatáról – Kenya, Kisumu, 1998.
– itthon: JÁTEKOS c. folyóirat 1998. 4. sz.

SZÍNIKRITIKÁK, ELEMZÉSEK: kb. 300 megjelent írás
Kritika, Criticai Lapok, Színház, Zsöllye, Sűgő On-line,
Filmkultúra stb.

SZAKMAI UTAZÁSOK:

- 1976. Finnország – IP/AITA/IATA szociodráma kurzus
- 1979. 1993. Hollandia – AITA/IATA tanácskozás, educational drama, IDEA konferencia
- 1981. Anglia – British Council ösztöndíj és a Little Theatre Guild meghívása
- 1982, 1984, 1988, 1989, 1991, 1993, 1994 Ausztria – konferenciák, műhelyek
- 1983. Olaszország – Oktatási konferencia a színházi nevelésről
- 1984. Svédország – Local play szeminárium
- 1984, 1986 Dánia – Children Theatre Workshop - Európa Tanács szervezésben
- 1986, 1996 Anglia – British Council újabb ösztöndíja és a National Theatre project-je
- 1986. Írország – az ír művelődési minisztérium meghívása
- 1990. Franciaország – művészeti nevelési konferencia
- 1992. Portugália – IDEA világkonferencia
- 1995. Ausztrália – II. Színház Dráma Nevelés – IDEA Világkonferencia – előadás
- 1998. Kenya – III. IDEA Világkonferencia – előadás és workshop-vezetés
- 2000. Zágráb – Gyerekszínházi Fesztivál

Cím: 1082 Budapest, Leonardo da Vinci u. 41. fszt 3.
Telefon: 477-0312 e-mail: gabnai@axelero.hu

GABNAI KATALIN PORTRÉ*

Leonardo és Tömő utca sarok. A rendőr fölnyög, a taxis fölnyög. Harminc éve ez se volt rosszabb, mint a Vihar-sarok, ahonnet jöttem.

Két bőrönd, ágybérlet. 1967. Sűgő vagyok. A színészek rendre elszívják a cigarettám. Elüt az autó, disszidál a rendező. Ügyintézek a Bem rakparton. 1970-ben a 33 költőt és írókat bemutató Rakparti Esték c. sorozatom miatt áll a bál. Behívások. Jelentések. Nem értem. Megértem. Gépfőnök leszek a Népművelési Intézetben. Négy év albérlet. Riporter kerestetik. Egy számolási hiba miatt esek ki az első hatból. Egyetem. Hat év levelező. És már a Leonardo földszintes szoba-konyhája. Megszületik Gyuri fiam. Vizsgázom, és stencilt gépelek éjszakánként. Napközben kávéfőzők, kérdőíveket szerkesztek ifjú művelődéskutatók sajtópapírjaiból. S.N.K., a lakáskutató ordít velem: „Egy adminisztrátor! Egy senki!”

* A Bárka színház Hajónaplójában megjelent interjú változata. Az interjút készítette Török Tamara.

Mezei Éva hív: „Gyere, nézd, mit csinállok!” Középis-kolásokat meg felnőtteket rendeztem addig. Nem akarok gyerekekkel dolgozni. Figyelem. Aztán bekéredzkelek az Erdélyi utcai iskolába. Két évig járok, minden héten. Aztán elcsábulok. KISZ Művészegyüttes. Remek kölykök. Második évben megszületik az első improvizatív dráma, aztán a többi. Nem tudom, hogy amit csinállok, az a devised theatre. Mire Dani fiam megszületik, s mire fölvesz-nek a színházelmélet-dramaturgia szakra, együtt van a könyvem alapanyaga. Vasárnapi tévésorozatam indul.

Apósom, anyósom fölköltözik, a társbérlek meghaltak. Megismerem az öregséget. Hazatérve beleszagozok a leve-gőbe, s már veszem is a gumikesztyűt. Később rádiójáték lesz belőle. Sokan fölhívnak, levélben köszönik.

Az együttést elhagyom, s most már tényleg megírom az első darabjaimat. Néha bemutatják. Rémuíltan nézem őket. A Corvin téren már a drámai osztályon dolgozom. És mint ott mindenki: járom az országot.

Pedagógusokat tanítunk. Tőlük tudom meg, hogy nem-csak engem nem tanítottak meg tanítani az egyetemen. 1988-ra nyilvánvaló lesz, hogy a dráma és a színház esz-köztára a nevelőképzésnek adhatja a legtöbbet. A felső-oktatást próbáljuk bevenni.

Negyven éves vagyok, amikor a pécsi egyetemi szín-pad három éves rendezői szerződését írom alá, pedig so-kan figyelmeztetnek. Életemben először találkozom a fél-tékenységgel, a rágalommal és a szabotázzsal. Olyan, mint egy mese. Az úrhatnám polgár bemutatóján konyakszagú kiabálás: dönts el, hogy vígjátékot rendezel vagy drámát. Valami történik a színészek között egy éjjel, s a negyedik előadástól kezdve az kerül közönség elé, amit én szeret-nék. A gimnazista közönség ragyog, az öregek közül van, aki megsiratja ezt a marhát. De nem kapok több próbale-hetőséget, órám is alig van. A pályázaton nyert pénzem-nek nyoma vész. 400 nap után szerződést bontok.

Egy év munkahely nélkül. Férjem kórházban. A gye-rekek kicsik. Szűcs Katinak írok kritikákat, s ezt boldogan teszem, hiszen az élszavas zsűrizést már húsz éve csiná-lom. Könyveket korrigálok. Aztán a minisztériumba hív-nak. Nincs mit vesztenem. Most jól jön, hogy Pécsen be-lelátam a felsőoktatásba. Összeszedem azt a 43 embert az országból, akit egyáltalán megérint a nevelők gyakorlati felkészítésének problémája. Ez lesz a Csokonai Program. Ebből kinő egy állandó továbbképzési forma, az „oskola-rendszer”, melynek ismereti sávjai és legjobb szakemberei azóta beépültek a pedagógus-továbbképzésbe.

A Szalay utcában elképesztő vezetői módszereket is-merek meg. Néhány értekezleten az örülettel találkozom. Mikor a programra megítelt pénzt nem kapják meg az embereim, fegyelmet kérek magam ellen. Húszezer forint híján összejön a pénz. Fegyelmi eljárás nincs, de ég a talaj a lábam alatt.

Óraadó vagyok a színművészetin, a gyógypedagógián, az ELTÉ-n. Mindenütt tanítok, ahová nem vettek fel. Megkeres egy csodálatos ember, hogy csináljunk Zsám-

A SZAKMA UNNEPEI

békon drámapedagógia tanszéket. Mondja, hozhatom az összes ügyemet, és persze a tanítványaimat is. Pécs után már nem óvatoskodom. Persze, hogy a meghallgatáson a főiskolai tanács tagjai leszavaznak. Most mi lesz? A színin Babarczy Lászlót beszéltek rá a hallgatók az első „forradalom” után, hogy nézze meg, mit csinálók, mert kellenék nekik. Becsületére legyen mondva, megnézte. Azt mondta, jó. Majd egyszer. Most, hogy röpülök, filléreket kaparnak össze, de örülök, hogy élek. Babarczy figyelmeztet: „Fejlesztés nincs, egyedül lesz. És nem rakja ki nekem drámatanárokkal a Rákóczi utat az Urániától idáig. Megértette?” Hogyne. Mindent.

Zsámbékon a következő szavazás után 1993 januárjában elindulhattunk. Az első színházelmélet-drámapedagógia szakos osztály nagyon jó erőkből állt. Ma még elvileg tanszékvezető főiskolai tanár vagyok, de szabadságon, a tanszék már lényegileg az övéké.

A szerkezet kész, a szakirányú továbbképzési szakok is beindultak. A dráma és a tánc bekerült a Nemzeti alap-tantervbe. Sőt, megmaradt a mostani kerettanterven belül is. Közép-Európában mi állunk a legjobban.

A Vas utcában ez nem érdekes. Mikor erősködtem, hogy muszáj igazi-diplomát kapni a mieinknek is, alapítunk szakot, hiszen csak az lesz érvényes odakint, a színházi szakma rosszhiszeműségétől zseniális, legokosabb embere legyintett: „Ez a maga bulija. Elég volt. Szeretnék a figyelmebe ajánlani egy mondást a jegenyékről.”

Más intézmény adta be a szakalapítást. Ellopták. És mindenki tudta, hogy történt. Három napig bögtém. Most legalább a nappali szak sikerében reménykedhetek. De a jegenyék sokszor eszembe jutnak. Hol az ég? És mi az ég?

Mi lehet nekem az az „ég”? Elmenni innét? Budára? Dani fiam néhány évvel ezelőtt óriási cirkuszt rendezett, mert saját pénzéből leelőlegezett egy kutyát, amit nem hozhatott haza. És akkor dühében kiszámolta, és lassan megértette, hogy nekünk soha életünkben nem lesz olyan „helyünk”, ahová egy kutyát már nem büntetés bekvártélyozni. Akkor vettünk egy papagájt.

Nekem az „ég”, az a tehetséges ember. Nem szűnök gyönyörködni benne. Színházba is azért járok. Tanítani is ezért jó. Veltük együtt dolgozni pedig az istenek ajándéka. De az adminisztráció feladata mindig rám maradt. Tanítványaim doktorok, hamarosan DLA-sok. Én írok támogatóleveleket, szakvéleményeket. Mindig az utat kellett kiépíteni, hogy mások lépni tudjanak, mindig a semmi-ből kellett valamit csinálni, követ fejtetni, napszámba. Én meg nem adtam engedélyt magamnak a kuli-melő előli megfutamodásra. Mekkora hülyeség volt!

Mellé mentem az életemnek. Mindjárt vége, ügyelnem kell, hogy kevés szemét maradjon utánam. A pedagógusoknak színházi fajta voltam, a színházásoknak fróféle. A keresztényeknek liberális, a liberálisoknak népnemzeti, azoknak meg bizonyára balos, és megint előlről.

A folklórhoz felnőtt fejjel érkeztem, a színháztörténeten keresztül. A magyar hagyomány nekem munkával

elnyert örökségem, megdolgoztam érte. Magyarul beszélni pedig fizikailag is jó érzés, és általában véve nagy mulatság.

A gyerekkori vágy, hogy a nevem mellett ki legyen írva, hogy Magyarország, sokszor beteljesedett. Jártam Afrikában, Ausztráliában. Mindig dolgozni kellett, és mindig egyedül voltam. Nincsenek „kapcsolataim”. De voltak kiváló munkatársaim. Rengeteg papírt cipelek. Titkárnőm se lesz már. Látom, hogy kiknek van.

Összegezve: támaszték, biztonság – soha, sehol. Oly mértékben nem várok semmit, hogy katartikus élményt jelent a legkisebb jó is. Ahhoz pedig pallérozatlan vagyok, hogy ezt eltitkoljam. Ilyenkor úgy örülök, hogy másokra is átragad. De mindjárt vége. És a lényeg kimaradt.

